

بررسی سهم ارزش افزوده بخش معدن از ارزش افزوده کل فعالیت های اقتصادی، تولید ناخالص داخلی و تولید ناخالص ملی کشور

به روایت نشریه های شماره ۲۵ و ۲۸ مرکز آمار ایران
(ایران در آئینه آمار ۱۳۸۴ و ۱۳۸۷)

سهم بخش معدن در تولید ناخالص داخلی به روایت مرکز آمار ایران

مرکز آمار ایران سالانه نشریه ای با نام ایران در آئینه آمار منتشر می کند که حاوی آمار سال پایان یافته و گذشته است. شماره ۲۸ این نشریه که در اردیبهشت ماه ۱۳۸۹ انتشار یافته، ایران در آئینه آمار ۱۳۸۷ نام گرفته است. به همین سیاق، شماره ۲۵ این نشریه که تاریخ انتشار آن اسفند ۱۳۸۵ ذکر شده است، ایران در آئینه آمار ۱۳۸۴ نام دارد.

بخش معدن این نشریه در ۳ صفحه شامل اطلاعات آماری مختصری در مورد تعداد معادن، شاغلان، جبران خدمات مزد و حقوق بگیران و میزان سرمایه گذاری و ارزش افزوده معادن در حال بهره برداری بر حسب استان و کل کشور است که در نشریه شماره ۲۸، این آمار مربوط به سال ۱۳۸۶ و در نشریه شماره ۲۵، مربوط به سال ۱۳۸۲ است.

همچنین ارزش افزوده بخش معدن در بخش حساب های ملی این نشریه که در ۱۰ صفحه ارائه می شود، به قیمت جاری و به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶ در صفحات اول و دوم این ده صفحه آورده شده است. اطلاعات آماری حساب های ملی در مورد ارزش افزوده فعالیت های اقتصادی بر حسب بخش های عمده اقتصادی در یک دوره ۵ ساله، در مورد نشریه شماره ۲۵ (۱۳۸۴) منتهی به سال ۱۳۸۳ و در مورد نشریه شماره ۲۸ منتهی به سال ۱۳۸۶ است که در هر دو مورد، ارقام آخرین سال (سال انتهائی) ستاره دار و غیرقطعی ذکر شده است. ارقام ارزش افزوده معادن در حال بهره برداری حسب قاعده به قیمت جاری همان سال است اما تصریح نشده است. ارقام ارزش افزوده

نوشته: مهدی صفرزاده

کارشناس ارشد شرکت
مهندسين مشاور معدنکاو

جدول ۱- سهم ارزش افزوده معادن و بخش معدن (برگرفته از: نشریه های ایران در آئینه آمار)

مبالغ به قیمت جاری

ردیف	ارزش افزوده معادن		ارزش افزوده بخش معدن		ارزش افزوده کل فعالیت های اقتصادی	
	مبلغ - میلیارد ریال	درصد	مبلغ - میلیارد ریال	درصد	مبلغ - میلیارد ریال	درصد
۱	۵ ۷۷۲	۰/۷۹	۲۱۳ ۳۴۶	۱۸/۰۱	۱ ۱۸۴ ۳۵۷	۱۰۰
۲	۲۳ ۷۳۳	۰/۷۸	۶۵۸ ۸۸۴	۲۱/۷۴	۳ ۰۳۰ ۹۴۱	۱۰۰
•	۴۲/۴ درصد در سال	۰	۳۲/۵ درصد در سال	۵ درصد در سال		

بخش معادن و معدن، متفاوت است و احتمالاً بیان کننده مفاهیم متفاوتی هستند و طبعاً سهم بخش معدن در ارزش افزوده را، متفاوت نشان می دهند. تفاوت فاحش این دو رقم ۳۶/۹۶ و یا ۲۷/۷۶ برابر، نمی تواند به افزوده شدن سهم صنایع معدنی که چیزی در حدود چند درصد است منجر شود. رقم سهم ۰/۷۸ یا ۰/۷۹ درصد با ارقام ذکر شده این سهم توسط سخنرانان در روز صنعت و معدن ۱۲/۴/۸۹ یعنی ۰/۸ درصد مطابقت دارد. از طرفی این بدان معناست که سهم بخش معدن در تولید ناخالص داخلی یا ارزش افزوده کل فعالیت های اقتصادی چهار سال (۸۲ تا ۸۶) تغییری نکرده و شاید در دهه های گذشته کاهشی را هم تجربه کرده باشد. در جدول شماره (۱) سهم ارزش افزوده معادن در ارزش افزوده کل فعالیت های اقتصادی نشان داده شده است. در جدول شماره (۲) میزان ارزش افزوده بخش های معدن و صنعت و سهم هر کدام در ارزش افزوده کل فعالیت های اقتصادی، به قیمت های جاری، و قیمت های ثابت سال ۱۳۷۶ مقایسه شده است. سهم بخش صنعت

در ارزش افزوده کل فعالیت های اقتصادی به قیمت جاری در طول ۷ ساله ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶، ۱۲ تا ۱۵/۵ درصد است و با رقم ۲۲٪ یا ۲۰ درصد ابراز شده در روز صنعت و معدن توسط سخنرانان، فاصله زیادی دارد. بنابراین ماهیت ارقام اعلام شده در مورد صنعت و معدن در مرکز آمار ایران باید از مرکز مزبور پرسیده شود. در هر صورت سهم بالای ۳۰ درصد مثلاً در سال ۸۶ به قیمت جاری ۱۲/۸۴ + ۲۱/۷۴ = ۳۴/۵۸ درصد یعنی بیش از یک سوم از کل، به گوش خوش آهنگ نمی آید.

نتیجه

۱- سهم ارزش افزوده معادن در ارزش افزوده کل فعالیت های اقتصادی در فاصله سال های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۶ در طول ۵ سال حدود ۰/۸ درصد بوده است.

۲- در نشریه ایران در آئینه آمار، ۹/۱ درصد در سال و بخش معدن ۲/۲

بخش حساب‌های ملی، سهم ارزش افزوده بخش معدن در ارزش افزوده کل فعالیت‌های اقتصادی، به قیمت جاری و قیمت ثابت سال ۱۳۷۶ (جدول شماره ۲) بین ۷/۵ تا ۲۱/۳ درصد ذکر شده است که مشخص نیست شامل چه مواردی است.

۳- سهم ارزش افزوده صنایع معدنی به طور جداگانه ذکر نشده است. مشخص نیست که در داخل ارزش افزوده بخش معدن یا بخش صنعت مستتر است.

۴- مجموع سهم صنعت و معدن در طول ۸ ساله ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶ بعضاً متجاوز از ۳۰ درصد و در مواردی به ۳۵ درصد می‌رسد (که به نظر صحیح نمی‌آید).

۵- میانگین رشد ارزش افزوده سالانه بخش معدن در طول ۸ ساله ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶ معادل ۲/۲۴ درصد، بخش صنعت ۹/۱۵ درصد و کل فعالیت‌های اقتصادی ۷/۱ درصد از ارقام جدول شماره ۲ (استخراج شده است که نشان دهنده رشد کند بخش معدن نسبت به صنعت و نسبت به کل فعالیت‌های اقتصادی است. این کندی با استعدادهای بالقوه فعالیت‌های معدنی هم نوا به نظر نمی‌رسد و سرمایه‌گذاری‌های مناسب در این بخش را ایجاب و توجیه می‌کند.

۶- همان‌طور که در جدول شماره ۳) مشاهده می‌شود تفاوت و ارزش افزوده کل فعالیت‌های اقتصادی با

تولید [یا محصول] ناخالص ملی که برابر در آمد ناخالص ملی ذکر شده است بین ۱ تا ۲ درصد نیست.

بنابراین می‌توان تحلیل‌های لازم را بر روی ارزش افزوده هر بخش و نیز کل فعالیت‌های اقتصادی انجام داد و نتیجه را برای تولید یا محصول ناخالص ملی پذیرفتنی دانست.

۷- اگر ارقام حساب‌های ملی به طور موازی توسط بانک مرکزی و مرکز آمار ایران به طور جداگانه محاسبه می‌شود، این دو مؤسسه محترم می‌توانند کمینه جداول نتایج را همانندسازی کنند تا با قابلیت تحلیل و استفاده بهتری در دسترس قرار گیرد.

جدول ۲- سهم ارزش افزوده بخش‌های صنعت و معدن در کل فعالیت‌های اقتصادی در سال‌های مورد مقایسه

سال	معدن		صنعت		کل فعالیت‌های اقتصادی	
	مبلغ - میلیارد ریال	درصد	مبلغ - میلیارد ریال	درصد	مبلغ - میلیارد ریال	درصد
۱۳۸۲	۲۱۳,۳۴۶	۱۸/۰۱	۱۶۵,۱۹۸	۱۳/۹۵	۱,۱۸۴,۳۵۷	۱۰۰
۱۳۸۲	۳۸,۹۱۹	۹/۰۹	۸۰,۶۳۰	۱۸/۸۴	۴۲۸,۰۲۵	۱۰۰
۱۳۸۶	۶۵۸,۸۸۴	۲۱/۷۴	۳۸۹,۱۴۰	۱۲/۸۴	۳,۰۳۰,۹۴۱	۱۰۰
۱۳۸۶	۴۱,۸۵۱	۷/۴۷	۱۰۸,۳۲۵	۱۹/۳۴	۵۶۰,۱۰۸	۱۰۰
	۵,۹۹۹	۱۶/۷۳	۴۹,۶۲۴	۸۴/۵۴	۲۱۲,۶۹۳	۶۱/۲۲
	درصد در سال	۲/۲	درصد در سال	۹/۱	درصد در سال	۷/۱

رشد متوسط سالانه بر اساس قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶ محاسبه شده است.

جدول ۳- ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی برحسب بخش‌های عمده اقتصادی (بدون نفت و فرآورده‌ها)

ردیف	بخش عمده	سال		به قیمت جاری				به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶	
		مبلغ	درصد	۱۳۸۲		۱۳۸۶		۱۳۸۶	
				میلیارد ریال	درصد	میلیارد ریال	درصد	میلیارد ریال	درصد
۱	کشاورزی، شکار، جنگلداری	۱۲۶,۰۷۳	۱۰/۶۴	۲۶۰,۲۳۹	۸/۵۹	۵۱,۹۵۹	۱۲/۱۴	۶۰,۳۷۴	۱۰/۷۸
۲	ماهیهگیری	۲,۷۱۲	۰/۲۳	۵,۲۲۹	۰/۱۷	۱,۴۹۱	۰/۳۵	۲,۰۸۲	۰/۳۷
۳	معادن	۲۱۳,۳۴۶	۱۸/۰۱	۶۵۸,۸۸۴	۲۱/۷۴	۳۸,۹۱۹	۹/۰۹	۴۱,۸۵۱	۷/۴۷
۴	صنعت	۱۶۵,۱۹۸	۱۳/۹۵	۳۸۹,۱۴۰	۱۲/۸۴	۸۰,۶۳۰	۱۸/۸۴	۱۰۸,۳۲۵	۱۹/۳۴
۵	تأمین آب، برق، گاز طبیعی	۲۵,۱۲۰	۲/۱۲	۶۸,۳۶۴	۲/۲۶	۶,۴۱۰	۱/۵۰	۹,۷۹۹	۱/۷۵
۶	ساختمان	۵۲,۲۲۵	۴/۴۱	۱۶۵,۲۵۳	۵/۴۵	۲۱,۳۱۸	۴/۹۸	۲۸,۶۸۳	۵/۱۲
۷	عمده و خرده فروشی، تعمیر و وسایط نقلیه	۱۶۶,۸۵۷	۱۴/۰۹	۳۸۷,۶۲۰	۱۲/۷۹	۷۶,۰۶۹	۱۷/۷۷	۱۰۳,۰۳۴	۱۸/۴۰
۸	هتل و رستوران	۱۲,۵۳۸	۱/۰۶	۲۲,۹۲۷	۰/۷۶	۲,۴۵۱	۰/۵۷	۲,۶۱۸	۰/۴۷
۹	حمل و نقل، انبارداری، ارتباطات	۸۴,۵۹۲	۷/۱۴	۲۱۷,۰۴۸	۷/۱۶	۳۳,۲۸۳	۷/۷۸	۴۷,۴۸۳	۸/۴۸
۱۰	واسطه‌گری مالی	۲۸,۸۳۹	۲/۴۳	۹۴,۷۳۶	۳/۱۲	۵,۸۷۳	۱/۳۷	۱۰,۰۱۲	۱/۷۸
۱۱	مستغلات، کرایه، خدمات کسب و کار	۱۴۳,۰۱۶	۱۲/۰۸	۳۵۵,۱۹۳	۱۱/۷۲	۵۶,۲۴۴	۱۳/۱۴	۷۶,۶۰۰	۱۳/۶۸
۱۲	اداره امور عمومی، دفاع، تأمین اجتماعی	۶۶,۶۵۷	۵/۶۳	۱۴۸,۵۹۱	۴/۹۰	۲۱,۳۱۴	۴/۹۸	۲۷,۲۵۰	۴/۸۷
۱۳	آموزش	۴۳,۹۲۱	۳/۷۱	۱۱۷,۰۶۳	۳/۸۶	۱۴,۲۲۷	۳/۳۲	۱۶,۷۶۰	۲/۹۹
۱۴	بهداشت، مددکاری اجتماعی	۳۸,۲۵۸	۳/۲۳	۹۲,۶۴۴	۳/۰۶	۱۱,۶۰۴	۲/۷۱	۱۲,۱۷۳	۲/۱۷
۱۵	سایر خدمات عمومی، خانگی / اجتماعی / شخصی	۱۵,۰۰۵	۱/۲۷	۴۸,۰۱۰	۱/۵۸	۶,۲۳۳	۱/۴۶	۱۳,۰۶۴	۲/۳۳
۱۶	جمع ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی در سال به میلیارد ریال	۱,۱۸۴,۳۵۷	۱۰۰	۳,۰۳۰,۹۴۱	۱۰۰	۴۲۸,۰۲۵	۱۰۰	۵۶۰,۱۰۸	۱۰۰
۱۷	خالص مالیات بر واردات	۴,۷۹۱	۰/۴۰	(۹,۸۹۱)	(۰/۳۳)	۲,۲۷۲	(۰/۵۳)	(۲,۸۹۹)	(۰/۵۲)
۱۸	مالیات بر واردات	۲۲,۰۷۳	۱/۸۶	۵۶,۷۷۲	۱/۸۷	۱۰,۴۶۶	۲/۴۵	۱۶,۶۳۹	۲/۹۷
۱۹	یارانه بر واردات	(۱۷,۲۸۲)	(۱/۴۶)	(۶۶,۶۶۳)	(۲/۲)	(۸,۱۹۴)	(۱/۹۱)	(۱۹,۵۳۸)	(۳/۴۹)
۲۰	تولید یا محصول ناخالص داخلی به قیمت پایه	۱,۱۸۹,۱۴۸	۱۰۰/۴۰	۳,۰۲۱,۰۵۰	۹۹/۶۷	۴۳۰,۲۹۸	۱۰۰/۵۴	۵۵۷,۲۰۹	۹۹/۴۸
۲۱	نتیجه رابطه مبادلات بازرگانی					۴۲,۹۴۹	۱۰/۰۳	۱۷۴,۸۴۱	۳۱/۲۲
۲۲	خالص درآمد از خارج	(۲۱,۷۷۲)	(۱/۸۴)	(۴۸,۷۹۸)	(۱/۶۱)	(۲,۷۸۰)	(۰/۶۵)	(۳,۸۶۵)	(۰/۶۹)
۲۳	تولید (محصول) ناخالص ملی = درآمد ناخالص ملی	۱,۱۶۷,۳۷۶	۹۸/۵۶	۲,۹۷۲,۲۵۲	۹۸/۰۶	۴۷۰,۴۶۷	۱۰۹/۹۲	۷۲۸,۱۸۵	۱۳۰/۰۱

علامت () نشان دهنده عدد منفی (کسر می‌شود) است.